

Nyhedskriterier og avisens fremtid

Af Inger Marie Keld og Claus Nielsen

Introduktion

Avisen har traditionelt – fra slutningen af 1700-tallet – haft en funktion som medie til at give informationer og nyheder til borgerne samt at skabe og medvirke til debat. Avisen har således haft en meget vigtig samfundsmæssig funktion. For mange mennesker har det været et dagligt ritual at læse dagens avis og derigennem få viden om hvad der rører sig i Danmark og i verden bredt. I de sidste ca. 10-15 år har aviserne imidlertid været under pres. Nye medier har vundet frem. Og i dag oplever man som lærer at de fleste i klasserummet ikke læser avis, og en del har end ikke haft en avis i hånden. Spørgsmålet er hvordan det stiller avisens traditionelle rolle, og hvordan det stiller debatkulturen, mulighederne for at få nyheder m.m.

I følgende forslag til et forløb i nyheder og avisens fremtid lægges der op til at debattere nyheder, nyhedskriterier og hvordan avisen skal stille sig i en stærkt omskiftelig nutid og fremtid. Som en del af forløbet vil vi foreslå at man arbejder med dokumentarfilmen *Ekstra Bladet uden for citat* fra 2014. I filmen følger vi *Ekstra Bladet* og dets chefredaktør, Poul Madsen, igennem en række sager (bl.a. historien om gidslerne Søren og Eddy). Samtidig følger vi *Ekstra Bladets* kamp for overlevelse. Engang solgte *Ekstra Bladet* 200.000 eksemplarer om dagen. Nu er oplagstallet på 45.000 og stadig faldende. Historien er imidlertid ikke kun historien om *Ekstra Bladet*. Det er også historien om mange danske og internationale aviser. Det er historien om hvordan journalistik bliver stadig vanskeligere at finansiere, om hvordan aviserne skifter fra papir til fokus på web og hvordan aviserne kæmper for at have særlige historier (solohistorier) som læserne er interesserede i og som derfor kan sælge aviser.

Forløbet forudsætter at man også arbejder med hvad en artikel er, og hvad indre og ydre komposition er. Endvidere er det en god ide at arbejde med forskellige artikelgenrer, fx nyhedsartikler, baggrundsartikler, interviewet og forskellige former for fortællende journalistik.

Mål

Forløbets overordnede mål er at arbejde med nyheder og diskutere hvad nyheder er i en verden hvor netnyheder og hastighed spiller en stadig større rolle.

Læreplansmål

Forløbet i avisen og dens situation holder sig primært inden for det mediemæssige område som det formuleres i læreplanerne for hf og stx. Forløbet kan imidlertid også lægge op til et samarbejde med samfundsfag fx i arbejdet med massemedier og politisk meningsdannelse og til psykologi i mediepsykologi. Endvidere kan man på stx overveje at lade nyheder og avisens fremtid indgå i et forløb i almen studieforberedelse.

Det mediemæssige stofområde

Det mediemæssige stofområde har som sit genstandsfelt medietekster i trykte såvel som elektroniske medier, herunder aviser, radio, tv, film, websites og interaktive medier.

I stofområdet indgår:

- nyhedstekster
- dokumentartekster
- fiktionstekster
- visuelle udtryksformer
- et værk i form af et større afrundet medieprodukt.

Her arbejdes blandt andet med:

- nyhedskriterier
- fiktions- og faktakoder i stofområdets teksttyper.

Til læreren

I det følgende giver vi et bud på hvordan man i avisugen – og naturligvis også uden for avisugen – kan arbejde med nyheder sådan som de fremtræder i medierne nu. Vi har søgt at bygge forløbet logisk op således at man går fra at arbejde med de klassiske nyheder og frem til at arbejde med nyheder sådan som de i dag fremtræder i al deres mangfoldighed. Endvidere lægger vi op til at man arbejder med de problemer og udfordringer avisen og nyhedsformidlingen befinder sig i i dag.

Det vil naturligvis være muligt at pille enkeltelementer ud af forløbet og arbejde med dem selvstændigt. Og naturligvis kan man også ud fra vores bud på et forløb lade sig inspirere. Forløbets dele starter med en kort introduktion. Herefter følger spørgsmål til eleverne/kursisterne.

Forløbets dele

1. Avisens historie

Forløbet kan starte med et kort historisk rids af avisens historie fra avisens rolle i oplysningstiden over "fire-blads-systemet" og omnibusaviser til nutidens netaviser. At beskæftige sig med avisens historie giver en mulighed for at sætte avisens nuværende situation i relief.

En kortfattet oversigt over avisens historie kan findes i [bilag 1](#) eller på:

<http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/avisen-1634/>

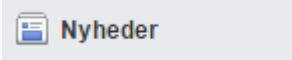
En mere omfattende avishistorie kan findes i Kirsten Drotner: *Mediehistorie*, 2009 og i Klaus Bruhn Jensen (red.): *Dansk mediehistorie 1-4*, 2001-2003.

2. Nyheder

Ifølge Henrik Poulsen i *Ryd forsiden* (2004) er den rene nyhed som regel en stramt fortalt faktahistorie der vurderes at være af væsentlig interesse for læsekredsen, seerne eller lytterne, eller dele deraf. Inden for journalistik vurderer journalister og redaktion hvad der er 'af væsentlig interesse'.

Vi vil foreslå at man ud fra nedenstående spørgsmål starter bredt med at snakke om hvordan man opfatter nyheder. Går man tættere ind på begrebet, viser det sig at det ikke er helt nemt at definere. En drøftelse af dette kan bl.a. ses i bilag 2 og 3.

Introopgave til nyheder

- Hvad er en nyhed, og hvordan opfatter vi en nyhed?
- Hvor får I generelt jeres nyheder fra?
- Hvilke behov for nyheder har I?
- Hvor fik I første gang information om en markant begivenhed? Det kan fx være attentatet i København på Krudttønden og den jødiske synagoge i Krystalgade februar 2015.
- Gå ind på Facebook og find "Nyheder":

- Læs nogle af de nyheder du finder.
- Hvad kendetegner det man kalder "nyheder" på Facebook?
- Hvad er forskellen på "nyheder" på Facebook" (og andre sociale medier) og nyheder fra aviser, tv og radio?

3. De klassiske nyhedskriterier

I læreplanernes mediemæssige stofområde indgår nyhedstekster, og deri ligger også at man arbejder med nyhedskriterier. Traditionelt arbejder man med de fem klassiske nyhedskriterier: Aktualitet, væsentlighed, identifikation, sensation og konflikt. De behandles fx uddybende i Henrik Poulsen: *Ryd forsiden* (2004), og de behandles mere kortfattet i Jane Kristensen og Jørgen Riber Christensen *Medietid 2.0* (2009). De kan også ses på hjemmesiden "Avisen i undervisningen":

<http://aiu.dk/mediehandbogen/journalistik/nyhedskriterier/>

Opgave til nyhedsartikler og nyhedskriterier

Eleverne/kursisterne kan i arbejdet med aviser finde artikler fra forskellige aviser og analysere hvilke nyhedskriterier der anvendes og hvilke der dominerer, fx på forsider. Artiklerne kan dække forskellige genrer, fx nyhedsartikler, baggrundsartikler, interviewet og forskellige former for fortællende journalistik. Det er vigtigt at gøre en del ud af de klassiske nyhedskriterier da de ligger som baggrund for mange journalisters arbejde med nyheder.

4. Lasse Jensen: "Klima? – Nej, lad os hellere snakke om vejret" i *Information* 17.12.2014 (Find klummen her: <http://www.information.dk/519076>)

I Lasse Jensens klumme fra *Information* beskriver han hvordan komplicerede historier har svært ved at finde vej til avisernes forsider, og hvordan historier der kan få stor betydning på længere sigt, forsvinder i de hastige nyheders malstrøm. Lasse Jensen tager udgangspunkt i hvordan klimaet der forandrer sig på længere sigt, nedprioriteres til fordel for dag-til-dagvejret hvor en kommende storm kan blive en stor nyhed. På den måde spørger Jensen også til hvad der er en nyhed, og hvad der er en relevant nyhed.

Opgave: Spørgsmål til artiklen "Klima? – Nej, lad os hellere snakke om vejret" (bilag 2)

- Hvad mener Lasse Jensen med at vejret er en god historie, mens klimaet ikke er? Hvordan er vejret en god historie? Inddrag gerne egne erfaringer.
- Hvilke af de klassiske nyhedskriterier lever "vejret som en god historie" op til? Hvilke nyhedskriterier lever vejrhistorier ikke op til?
- Hvad mener Lasse Jensen med at "der ikke kan presses en interessevækkende nyhed ud af en meget væsentlig problemstilling."? (Se linje 9-18)
- Hvad er de bredere konsekvenser af Lasse Jensens pointer i forhold til avisers (og nyhedsmediers) traditionelle rolle?

5. Andre nyhedskriterier

De fem nyhedskriterier kan man kalde de klassiske nyhedskriterier. Og de afspejler på en vis måde avisernes rolle som oplyser og informationsgiver til borgerne.

Konkurrencen om opmærksomhed er imidlertid blevet så stor at man kan overveje om ikke der inden for de senere år er opstået nogle andre nyhedskriterier hvor fx underholdning er et fremtrædende nyhedskriterie. I Jørgen Rasmussen (red.) *Faktiske tekster. Fra sagprosa til reality*, 2011 citeres Lisbeth Knudsen, chefredaktør på Berlingske, (side 107) for en række nye tendenser i nyhedsdækningen. Bl.a. nævnes at nye områder som fx sundhed er blevet opprioriteret, at sensationer har vundet indpas i "seriøse" medier, at grænserne mellem information og underholdning er udvisket, at ekstremerne får mere plads, og at konflikten er blevet det mest udbredte nyhedskriterie. Der er deadline 24 timer i døgnet – hvert sekund i døgnet. Spørgsmålet er hvad det gør ved nyheder at konkurrencen om læsere og seere er stor og at man derfor slår på andre nyhedskriterier end de klassiske.

Opgave til andre nyhedskriterier

Ved gennemgang af nyhedsartikler skal eleverne overveje hvilken rolle underholdning, konflikt, ekstremer m.m. spiller og hvilken effekt på nyhederne underholdningsaspektet får. Diskuter fx MetroXpress' sociale nyhedskriterier:

<http://mxmedia.dk/pressemeddelelse/metroxpress-indfoerer-fem-sociale-kriterier/>

6. De hurtige nyheder

Med tv-kanaler som fx TV2 News og med flere tv-stationers jævnlige opdateringer er der kommet ekstra tryk på nyhedsstrømmen. "Breaking news" er blevet et begreb for at man bringer nyheder samtidig med at de sker. Disse ting har sat aviserne i en klem situation. Tidligere bragte aviser nyheder en gang i døgnet, og nyhederne kunne således være op til næsten 24 timer gamle. Nu skal nyheder ud øjeblikkeligt, og det sætter avisernes gamle rolle under pres. Netavisen spiller en vigtig rolle i den forbindelse. Spørgsmålet er hvilke konsekvenser det får for aviserne. Hvordan skal aviserne reagere på det?

Opgaver til 'hurtige nyheder' – netaviser

A. Vælg en avis med det formål at sammenligne papiravisen med dens netavis

- Er der forskel på placeringen af nyheder?
- Hvilke nyheder står på 'forsiden' af papiravisen, og hvilke nyheder træder først og tydeligst frem på netavisen?
- Er der forskel på hvordan nyhederne er vinklet, illustreret m.m.?

B. Klassen deles ind i grupper der hver har to netaviser. Grupperne analyserer aviserne.

- Analyser netavisernes opsætning ud fra:
  - Funktionalitet
  - Brugervenlighed
  - Tekst
  - Udseende
- Giv på baggrund af analysen en vurdering af den enkelte netavis, og giv den stjerner fra 1-5 (5 er det bedste)
- Hvilke interaktive elementer rummer jeres aviser, og hvordan benyttes de af brugerne?
- De fleste netaviser laver lister over de mest læste nyheder. Find sådan en liste og diskuter, hvilke nyhedskriterier, der dominerer de mest læste nyheder. Diskuter også om vi overhovedet kan bruge de samme fem nyhedskriterier som tidligere, eller om vi har brug for nye nyhedskriterier til netaviser.
- Formuler selv nye nyhedskriterier, som passer til jeres netaviser.

C. Grupperne holder oplæg for hinanden to og to. Læreren sørger for at grupperne kombineres sådan at de ikke har de samme netaviser. Derefter er der fælles drøftelse på klassen af nedenstående:

- Man taler om, at avismediet er i fare for at uddø på grund af faldende salg af abonnemeter og faldende løssalg. Diskuter, om netavisen er skyld i denne udvikling eller om netavisen på sigt kan være med til at redde den trykte avis.

7. Virale nyheder

Virale nyheder er nyheder der spredes af almindeligere læsere via de sociale medier. Princippet er at en læser ser en nyhed eller en historie og deler den med andre på et af de sociale medier. Her er Facebook central i Danmark. Spredningen kan blive en selvforstærkende proces der kan stige i hastighed og omfang, og lynhurtigt kan en nyhed eller en historie være spredt vidt omkring. Begrebet "viral" stammer fra virus og henviser til den samme hurtige spredning som virus kan have.

Det er ikke helt klart hvad det er folk opfatter som vigtige og spændende nyheder eller historier, som man vil dele med andre. Hvad der "går viralt" er ikke til at forudsige. På Syddansk Universitet registrerer man hvad danskere deler af nyheder på de sociale nyheder (se: <http://filip.journal.sdu.dk/ilike/>), og i artiklen "Hvad virker i virkeligheden viralt?" har lektor Filip Wallberg undersøgt hvilke nyheder fra danske nyheder der går viralt.

(Se: <http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/de-virale-kendetegn>).

Man må overveje hvad det gør ved en nyhed eller historie at den spredes viralt.

Hvordan reagerer folk? Presses politikere til at handle på nyheden eller historien? Virale nyheder er således blevet en central del af det generelle nyhedsbillede.

Opgave til 'virale nyheder'

- Kender I en *nyhed* der er gået viralt (ikke et YouTube-klip)?
- Ved I hvor den nyhed oprindelig kommer fra?
- Har I bud på hvad der fik den nyhed til at gå viralt?
- Hvilke grunde kan der være til at nyheder går viralt?
- Et nyt begreb er "shitstorm". Hvad går det ud på?
- Her I eksempler på "shitstorm"? Hvad gik den pågældende "shitstorm" ud på?
- Historien om aflivningen af giraffen Marius (i februar 2014) gik hurtigt verden rundt. Hvad skete der med denne historie (nyhed)?
- Hvordan tror I virale nyheder påvirker mennesket i det senmoderne samfund?

8. *Ekstra Bladet - uden for citat*

Dokumentaren *Ekstra Bladet – uden for citat* vises. Den ligger tilgængelig på Filmcentralen. Man kan eventuelt dele klassen op i to hold der har ansvar for forskellige opgaver, mens man ser dokumentaren.

Opgave til *Ekstra Bladet - uden for citat* - indhold

- *Ekstra Bladet* (og aviser generelt) er i krise. Hvad er det for en krise, og hvad er baggrunden for krisen?
- Læg mærke til de forskellige titler journalisterne på redaktionen har. Hvad siger det om de arbejdsområder der kan være og er på en redaktion?
- Hvordan reagerer *Ekstra Bladet* på krisen? Hvad er deres strategi?
- Redaktionen analyserer fortløbende salgstallet af aviser set i forhold til forsiderne. Hvad fortæller analyserne, og hvad fortæller det om *Ekstra Bladets* strategi?
- Filmen rummer nogle historier *Ekstra Bladet* arbejder på. Det gælder fx historien om Lone Dybkjærs datter, et to-årigt barns død og om Lars Løkke. Hvorfor arbejder *Ekstra Bladet* med disse historier, og hvad siger det om *Ekstra Bladets* strategi i forhold til deres krise?
- Hvorfor kører *Ekstra Bladet* historien om Søren og Eddy, og hvordan kører de historien? Hvordan udvikler historien sig, og hvilke konsekvenser får det?
- Hvilke nyhedskriterier vægter *Ekstra Bladet* særligt meget?
- Hvad fortæller filmen generelt om den situation aviserne står i?

Opgave til *Ekstra Bladet* - *Uden for citat* – som dokumentarfilm

- Hvordan er filmen bygget op?
- Ansvarshavende chefredaktør Poul Madsen interviewes imens han kører bil. Hvordan fungerer det i filmen?
- Hvilke fakta- og fiktionskoder rummer filmen?
- Hvordan fungerer lyd, klipning, vinkling og perspektiv?
- Hvordan formidler dokumentaren *Ekstra Bladets* situation?

9. Repetitionsopgave til mediekommentar af Kurt Strand:

”Ukritisk journalistik om voksende bilsalg” i *Kristeligt Dagblad* 08.07.2015

(Find klummen her: <http://www.kristeligt-dagblad.dk/mediekommentar/ukritisk-journalistik-om-voksende-bilsalg>)

I en mediekommentar kritiserer Kurt Strand DR og TV2 for ensidighed og ukritisk behandling af en nyhed om vækst i bilsalget. Kommentaren går bl.a. på en manglende kritisk vinkel på kilden til nyheden og de årsagssammenhænge der postuleres. Artiklen giver udtryk for den samme holdning til væsentlighedskriteriets prioritering i journalistikken som Lasse Jensen gør i sin klumme ”Klima? – Nej, lad os hellere snakke om vejret” (se under 4. s. 4). Kurt Strands artikel kan derfor bruges som en repetitionsopgave sidst i forløbet. Den kan selvfølgelig også bruges i stedet for Lasse Jensens klumme.

Opgave: Spørgsmål til artiklen ”Ukritisk journalistik om voksende bilsalg”

- Hvilke nyhedskriterier er i spil i tv-nyhedernes behandling af bilsalg?
- Hvor kommer pressemeddelelsen om bilsalg fra?
- Hvor kommer pressemeddelelser normalt fra?
- Hvad fortæller artiklen om vinklingen i nyhedsindslagene om bilsalg?
- Hvad går Kurt Strands overordnede kritik på?
- Hvilke nyhedskriterier synes Kurt Strand er vigtige?
- Sammenlign Kurt Strands og Lasse Jensens artikler. Hvad går deres fælles kritik på?

Forslag til eksamensopgaver

Stofområde: Medier

Tekster: XX (baggrundsartikel) + YY (Nyhedsartikel opbygget efter nyhedstrekanten) + screendump fra et socialt medie

Opgave: Giv en nyhedsanalyse af XX. I analysen skal du komme ind på den ydre og den indre komposition. Du skal endvidere afdække hvilke nyhedskriterier artiklen opfylder. I afdækningen af nyhedskriterier skal du sammenligne med artiklen YY og du skal lave en sammenligning med hensyn til komposition.

Perspektiverende skal du kort diskutere hvilke nyhedskriterier der dominerer i dag, fx på de sociale medier.

Stofområde: Medier

Tekster: Nyhed fra nettet (som screendump) og fra en papiravis om den samme historie

Opgave: Giv en analyse af de to nyhedsdækninger med henblik på at analysere hvilke nyhedskriterier artiklerne opfylder. Hvilke forskelle og ligheder er der mellem de to artikler? Giv endvidere en vurdering af netnyhedens virkning på læserne.

Litteratur:

Jane Kristensen og Jørgen Riber Christensen *Medietid 2.0* (2009)

Henrik Poulsen: *Ryd forsiden* (2004)

Jørgen Rasmussen (red.): *Faktiske tekster. Fra sagprosa til reality* (2011)
